

Disputatio theologica de voto Jephtae septima

<https://hdl.handle.net/1874/340976>

DISPUTATIO THEOLOGICA,
DE
VOTO JEPHTÆ,
SEPTIMA
QUAM

Favente Deo Opt. Max.
SUB PRÆSIDIO
D. CAROLI de MAETS, S.S.
Theolog. Doctoris & in Academia Ultraje-
ctina Professoris ordinarii,

Defendere conabitur,

GEORGIUS de RAAD Zelandus

Ad diem 1 Junii hora locoque solitis.

ULTRAJECTI.

Ex Officina, JOHANNIS à WAESBERGE,
Anno. M DC L.

Amplissimis, gravissimis, generosissimis viris,

- D. HENRICO THIBAVT, Consiliario Illustrium ac præpotentum Ordinum Zelandicæ. Domino Agathæ kercke &c.
D. ADRIANO VETTH, urbis Middelburgensis Syndico fidelissimo; omnis eruditionis verè amatoribus, cultoribus eruditissimis:

Clarissimo, Doctissimo viro,

- D. CAROLO de MAETS, SS. Theol. in inclytâ Acad. Ultraj. Professi., ac ibidem in ecclesiâ Pastori vigilantiss. propter affectum erga me, e jusque varium tum publicè, tum privatim effectum, perpetuo amore ac honore prosequendo:

U T E T

Pietate ac doctrinâ Reverendo Domino,

- D. DANIELI de SUAEP, mysteriorum Dei in ecclesia quæ Christo Medioburgi colligitur Dispensatori fidelissimo, doctissimo:
Sudiorum meorum fautoribus, promotoribus, ac Mæcenatibus summis.

N E C N O N

Reverendis ac conspiciuis viris.

- D. CAROLO BOUSSEMAER, Graphiario Aerdenburgi digniss.
D. DAVIDI TAETZ, urbis Flissingensis Scabino venerando.
Cognatis meis dilectissimis.

Hanc disputationem

Offero

GEORGIUS de RAAD

Respond.

Ex Officio, JOHANNES W. WERBERG,
Anno M. DC. LXXII.

DISPUTATIO THEOLOGICA,
DE
VOTO IEPHTAE
SEPTIMA.

THESIS I.

Equitur nunc ut ad petitionem filiae Iephtae transeamus. In hac autem petitione quae v. 37. describitur, duo potissimum consideranda sunt.

- 1 Modus petendi.
- 2 Materia petitionis.

Modus exprimitur verbis, והאמר אל

אנייה יעשה לי חבר הויה. Quæritur hic 1. quomodo hæc verba construenda sint? Resp. Tigurini hæc verba ad id quod præcessit referre videntur. Vertunt enim hunc locum hoc modo: *dixitque ad patrem suum, fiat mihi hæc res, sed abstine &c.* Interpositione enim adverbatiuæ *sed* quæ non est in Hebræo, significare videntur, quod senserint, filiam, Iephtæ dicentem fiat mihi hæc res, repetivisse quod ante dixerat, nimirum ut pater plane certus esset de spontanea ipsius submissione: & deinde iteratæ suæ submissioni petitionem adiecisse, videlicet ut pater ab ea abstineret duobus mensibus &c. Si enim verba de quibus agimus ad sequentia pertinere censuissent, aut adverbatiuæ loco copulativam & potuissent, aut ab omni profus supplemento abstinuissent. Verumtamen existimo potius verba hæc ad id quod sequitur pertinere. Videtur enim plane filia Iephtæ significare voluisse, quod non nihil haberet quod peteret, quodq; oraret ne id sibi denegaretur.

II Quid vox יעשה hic significet? Resp. Verba futuri temporis apud Hebræos loco imperativorum sæpe sumuntur, neque tamen propterea tum semper imperandi significationem habent, quandoquidem ne quidem imperativorum semper ea

est potestas ut præcedenti disputatione ostensum fuit. Aliquando, ut alia omittam petendi sive obsecrandi sensu sumuntur, ut videre est 1 Sam. 1. v. 16. אֵל הַחַיִּים Pl. 6. v. 2. אֵל הַחַיִּים Pl. 109. v. 14. יוֹכֵר, quomodo quoque יְעֹשֶׂה hic sumendum est. Nam nullo modo putandum est filiam Iephtæ quæ tam nobile exemplum obedientiæ dederat patri concedendo, ut juxta votum de ipsa statueret, illi hic quippiam per modum imperantis præscribere voluisse. Humiliter itaque petit & orat ut sibi, quod sequitur, à patre concedatur. Non usa est hic meo iudicio rationibus ad persuasionem accommodatis, ne videlicet, aut quod petitura esset patri extorquere velle videretur, aut de patris benignitate male sentire à quopiam judicaretur, sed simplici oratione petitionem suam exhibet, ut ostendat se totam à patris nutu pendere. Adeoque quod petit modestissime petit: Prætereo vocem רָכַב quæ rem hic notat. Quia non tantum hæc apud Hebræos (uti notum est) hanc significationem habet (unde etiam factum ut in scriptura N. T. ῥιμύ & λόγος nonnunquam hoc significatu sumantur Matth. 18. v. 16. Luc. 1. 37. Marc. 11. 29. Act. 8. 21. sed etiam res ipsa clamat eam hic alio significatu non esse sumendam.

I. I.

Materia petitionis describitur reliquis verbis versus 37. ea autem est gemina.

1 Dilatio executionis voti.

2 Facultas excurrendi.

Primum indicatur hisce verbis הַרְפָּה מִמְּנֵי שְׁנַיִם חֳרָשִׁים Petit hic filia Iephtæ ut pater differret executionem voti circa ipsam ad breve tempus, id est duos menses.

Quæritur hic 1. quid חֳרָשׁ Hebræis significet? Resp. vox hæc quæ deducitur à חָרַשׁ innovavit, 1. Novilunium significat. Num. 28. 14. 1 Sam. 20. 5. 2 Reg. 4. v. 23. Ies. 1. 13. 14. Amos 8. 5. 2. Mensem. Gen. 7. 11. & 8. 4. 5. 13. 14. Inde חֳרָשׁ מִי Genes. 29. 14. Numer. 11. 20. 21. (quo sensu etiam יָרַח מִי Deut. 21. 13. dicitur) mensem integrum id est 30 diebus.

bus constantem notat. Posteriori modo vocem hanc hic sumimus, omiſſa ulteriori diſquiſitione de menſibus & annis Iudæorum. Si quis tamen hac de re iudicia virorum eruditorum cognoſcere cupiat adeat Scalig. de emendar. temp. lib. 1. §. de menſibus & §. de anno. & lib. 2. §. de periodo Iudæorum Alexandria. & §. de anno Iudæorum novitio. & §. de anno veterum Hebræorum autumnali. & lib. 3. §. de anno priſcorum Hebræorum Abrahameo. & lib. 4. §. de Iudæorum Solari. Et lib. 5. de Epocha Iudaica artificiali. & §. de anno Alexandreo Iudæorum. Item Zeth. Calviſ. iſagog. Chron. c. 12. & denique Philip. Lansbergium Chronolog. Sacræ lib. 1. c. 6.

II Quæritur, An filia ſephtæ recte fecerit petendo dilationem exſecutionis voti? Ratio quæſiti eſt, quia non tantum requiritur, ut quod vovimus, ſi eſt de re licita præſtemus, verum etiam ut eodem illo tempore id præſtemus, quo nos id præſtituros vovimus. Huc facit quod Eccl. 5. v. 3. dicitur; *Cum nuncupaveris votum Deo, ne differo perſolvere illud: nam non deletur ſolidis. id quod voveris, perſolve.* Suadet idem ſana ratio. Nam omnes ſerunt virtutem veracitatis poſtulare ut homini quod promiſimus conſtituto tempore ſolvamus. Quoniã ergo Deus omnibus hominibus major eſt, ſequitur, virtutem religionis poſcere, ut id quod vovimus ſi ſit de re licita, tempore quod voto determinavimus, præſtemus Reſp. Vorũ Iehræ aut fuit de re illicita, aut licita. Si de re illicita fuit, non tantum petere debuiſſet dilationem exſecutionis ſed etiam plenariam voti omiſſionem; nimirum ut patrem à perpetratoe peccati averteret. Si vero de re licita, petere potuit dilationem ejus ad tempus aliquod, nimirum absolute ſi ſcivit patrem in nuncupatione voti certum tempus perſolutionis non adjeciſſe. conditionate, ſi nescivit utrum id adjeciſſet nec ne.

III Quer., quomodo dictum fuerit in ſecunda parte determinationis Filia ſephtæ licite petere potuiſſe aut absolute aut ſub conditione, dilationẽ voti, cum certum eſſe vidicatur eum qui vovit nec voto certum tempus præfixit, quo illud exſecuturus ſit, id debere ſolvere quando primum poteſt. Nam Sa-

lomo loco præcedenti quæstione adducto prohibet procrastinationem per solutionis voti. Resp. Non simpliciter vovens tenetur solvere votum cui non præfixit certum executionis terminum, quando simpliciter aut ullo modo potest, sed simul ac commode potest, & grave impedimentum non obijcitur. Sic legimus Iacobum votum suum quod fugiens fratrem suum voverat Gen. 28. v. 22. cuiq; determinatum tempus non præfixerat, non statim postquam in Chananzam rediisset, sed simul ac commode poterat solvise Gen. 35. v. 7. Neque enim assentior iis qui sentiunt Iacobum negligentia distulisse solutionem voti ac propterea ipsi evenisse infortunium quod narratur Genes. 34. quia nihil ea de re scriptura tradit. Vide Riv. Comm. in Gen. 35. Exerc. 142. Ratio idè docet. quia sicuti malus debitor censeri nõ potest, qui simulac cõmode potest solvit quod debet, ubi certum tẽpus aut tacite aut expresse solutioni non est præfixum, sic quoq; voti neglecti reus esse nõ videtur, qui votum cuius solutioni certũ tempus non præstituit, solvit, quamprimum commode potest. Quoniam itaque filia Iephte aut sciebat patrem executioni voti sui certum terminum non præfixisse, aut saltem nesciebat an præfixisset nec ne, aut absolute aut sub conditione petere potuit, dilationem ejusdem. Quia nimirum ipsa sentiebat se adhuc imparatam esse, ut pater in ipsa exsequeretur quod voverat. Adeoque pater nondum commode vorum suum exsequi poterat. Præsertim quia tempus dilationis voti quod petebat filia, breve esset. Locum ergo Eccl. 5. vers. 3. quod attinet, is agit aut de voto in quo nuncupando vovens executionem certo tempori alligavit, aut de procrastinatione voti ex negligentia, aut voti nuncupati poenitentia, promanante. Quod malim, propter ea quæ ibidem sequuntur. Sunt quidam inter pontificios (ut hoc præcedentibus addam) qui putant votum cuius executioni nullum certum tempus præfixum fuit, tunc esse reddendum cum mens & ratio præscribit ut solvatur, quamvis autem juxta hocce, filia Iephtæ dilationem voti petere potuerit, regula tamen quã tradunt incerta est. Scrupulosi enim, hac usi regula
ju-

judicabunt se statim, non obstante gravi impedimento, ad voti talis redditionem teneri : ii vero quibus conscientia laxa est, sero aut nunquam de voto persolvendo cogitabunt. Alii inter ipsos statuunt, tunc tale votum reddendum quando vir bonus arbitrabitur votum persolvi debere, verum nec hi, (licet ex eorum sententia sequatur, non peccasse filiam Iephtæ dilationem voti petendo) satisfaciunt, quia quamvis iudicia bonorum non sint contemnenda, præterea tamen requiritur ut quisque certus sit, in conscientia, actiones suas Deo probari. Rom. 14. vers. 23.

I I I.

Facultas excurrendi quam postulat eadem Filia Iephtæ continetur reliqua parte versus quem enarramus. Duo autem hic perpendenda sunt.

- 1 Ipsa facultas quæ petitur.
- 2 Finis facultatis petitæ.

Ipsa facultas quæ petitur exhibetur verbis: ואלכרה ויררת; על ההרים. Petit hæc verbis Virgo de qua agimus ut sibi bona cum patris venia liceret relicta ad tempus domo patria abire in vicinos montes.

Quæritur hic 1. Quid sibi velit modus hic loquendi qui in textu occurrit? plane enim à ratione alienum esse videtur ut dicamur *descendere in montes*, quomodo tamen Iephtæ filia loquitur. Resp. existimant quidam domum Iephtæ alto in monte sitam fuisse, & magis editam quam montes ad quos egredi virgo cupiebat, atque hinc factum ut diceret descendam ad montes. Conjecturam suam confirmare nituntur, ex eo quod Iephtæ domus in Mizpa v. 24. fuisse dicitur: & Mizpa speculam notat; speculæque in editissimis regionum locis esse solent. Sunt qui existimant veri posse *descendam juxta montes*; vel *versus montes*, nimirum per intermediam vallem inter Mizpam & montes de quibus agitur. Vel locutionem hanc concisam breviter Hebræis non inusitatam redolere, & sensum esse *descendam & ibo ad montes*. Non nego hæc interpretationes probabiles esse: ceterum tamen mihi dicendum videtur filiam Ieph-

Iephtæ hic locutã, juxta consuetudinem Hebræorum, qui vocibus *descendendi* & *ascendendi* nonnunquam utuntur nulla sitis habita ratione. Huc enim pertinet quod legitur Iud. 15. 11. & Ios. 7. 24. & Io. 4. v. 10. 47. Videantur hæc de re præter Kimchium in hunc locum. Beza ad Ioan. 4. 47. & Drulius ad locum quem enarramus. ubi quoque annotatum inueniet lector ex Salomone Iarchi & Kimchio verba filia Iephtæ de quibus hic agimus à Iudæis etiam allegoricè exponi, ut sensus sit: *descendam ad montes, hoc est doctores Synedrii: forte inuenient januam voti meo.* Non refero hoc quasi expositio hæc aliquid probabilitatis habeat, sed potius ut eam respuas. Nam 1. nulla hic est necessitas cur ad allegoriam confugiamus. 2. Probandum est doctores Synedrii ullibi voce *montium* significari. 3. Subjecerat sese jam antea filia Iephtæ patri, nimirum ut de ipsa statueret juxta quod voverat: quis autem credat, eam nunc significare & quidem terminis ambiguis & obscuris, se ad doctores Synedrii abire velle quæsituram, num voti necessitatem cui se submiserat evadere posset. 4. Quod sequitur de deflenda virginitate, cum lociis suis. commentum hoc plane refellit.

I V.

Finis facultatis petita significatur verbis **ואנכר על כתרלי אנכי ורעיה**. Finis est ploratus à filia Iephtæ & lociis puellæ instituendus. Duo autem hic sese potissimum offerunt,

- 1. Objectum sive materia ploratus futuri.
- 2. Ploratus causæ efficientes.

Primum exprimitur verbis **ואנכר על כתרלי**. Queritur hic 1. quid vox **כתרלי** significet? Resp. 1. virginitatem. 2. Signa virginitatis Deut. 22. v. 15. 17. Vocem hanc priore significatu hic sumi nullam est dubium. Cæterum cum virginitas sit duplex una animi alia corporis, tenendam est hic de virginitate corporis esse sermonem. Nam 1. Nusquam vox **כתרלי** pro virginitate animi in sacris literis accipitur. Quamvis virgines nonnunquam appellantur qui animum à scortatione tum carnali tum spiritali alienum gerunt, & puritati in iis quæ generationem spectant, sinceritatisque cultus

verbi

veri Dei student. 2 Cor. 11. v. 2. Apoc. 14. v. 4. 2. Cum virginitas animo metaphorice tribuatur, similitudine à virginitate corporali petita, æquum non est ut proprietate vocis כְּתוּרִים relicta, ad improprietatem deflectamus. 3. Flevit ut mox audiemus filia Iephthæ; non quod virginitate privanda esset, sed quod conjugii compos futura non esset. At non tantum stolidum, sed impium foret fletibus indulgere ob non amissam nec amittendam virginitatem mentis. Nam præterquam quod virginitas illa mentis, in iis quibus ea displicet jam læsa est; omnibus ea imperatur, tum iis qui calibem vitam ducunt, tum conjugibus. quia utrisque spiritus Dei omnes impuritatis prohibet, & virtutem castitatis imperat Matth. 5. 8. Neque enim putandum est conjugium cum castitate pugnare. Deus enim illud in paradiso instituit: Patriarchæ, Prophetæ, sacerdotisque V. T. eo usi sunt. Christus nuptias Ioan. 2. præsentia sua & exordio miraculorum decoravit. Apostoli multi conjuges fuerunt. Et Apostolus Heb. 13. v. 4. conjugium inter quosvis honorabile, & cubile impollutum esse pronunciat: Imo vero 1 Cor. 7. v. 2. 9. conjugium post lapsum alioqui periclitaturæ castitati divina ordinatione, subvenire docet, atque directe facere ad tentationes & peccata pugnantiæ cum virginitate mentis vitanda, nimirum ut mentis illa virginitas conservetur & promoveatur. Legimus quidem Siricium Epist. 4. c. 9. de dixisse sacerdotes & levitas id est ministros N. T. utentes matrimonio in carne esse & Deo placere non posse. Sed hominis auctoritas verbis scripturæ abutentis adversus Deum nulla est: Prædicat Apostolus 1. Timoth. 4. vers. 1. 2. 3. exorturos qui doctrinas dæmoniorum seminarent & inter eas, prohibitionem conjugii; veritatem autem prædictionis Apostolicæ implevit Siricius & ceteri Pontifices Romani qui post multa certamina rem eo deduxerunt ut calibatus *spiritualibus* Ecclesiæ Romanæ sit imposita sit necessitas, quæ mordicus à Romanensibus retinetur, quasi videlicet usus conjugii *spirituales* illos (qui tamen matrimonium suorum sacramentum esse volunt) dedeceret.

V.

11. An status conjugii statui virginitatis sit præferendus? Ratio quæsitæ est, quia postulat filia Iephtæ veniam secedendi in montes, ut ibi virginitatem suam plangeret, id est ut deploraret, quod nuptiarum sibi copia futura non esset? Resp. Ut ad hanc quæstionem apte respondeatur notandum est statum conjugii & virginitatis trifariam spectari posse. Nimirum 1. simpliciter & per se. 2. quatenus plus aut minus conducunt ad virtutes. 3. quatenus referuntur ad hanc vel illam personam circumstantiis (ut sic loquar) certis vestitam. Quod si primo modo hi status considerentur, de genere indifferentium sunt, unde sicut rectus horum usus, sic etiam abusus esse potest. Hinc sequitur dici non posse, alterum altero si hoc modo consideres moraliter esse meliorem. Quod si secundo modo spectentur, videtur conjugium virginitati esse præferendum. Nam non tantum docemur conjugium institutum esse in statu innocentiae ad faciendam hominis conditionem meliorem Gen. 2. 18. verum etiam post lapsum directe facere ad tentationes & peccata vitanda quæ castitati repugnant 1. Cor. 7. 2. 5. 9. Quod si denique tertio modo considerentur, absolute dici nequit uter status alteri præferendus sit. Nam pro diversitate circumstantiarum status qui uni conducit alteri non conducit. 1. Cor. 7. v. 9. 17. Quod si quispiam dono continentiae à Deo fit instructus, vocatioque ferat ut in cælibatu vivat, status cælibatus conjugio præferendus est. docet id Apostolus 1. Cor. 7. vers. 26. 35. 38. 40. Quod si vero dono continentiae quis donatus non sit, aut tam commode officio suo fungi non possit in cælibatu ac in conjugio, conjugium cælibatu præferendum est. 1. Cor. 7. v. 2. 5. 9. 36. Vide Amef. cal. lib. 5. c. 35.

V I.

111. Quid pontificii hac de re sentiant? Resp. pontificii voto cælibatus viam munientes, virginitatem conjugio præferunt, freti his fere argumentis. 1. Quia Deus Ies. 56. vers. 3 promittit se eunuchis daturum spatium & nomen in domo sua

fua & intra muros suos, & nomen melius quam filiorum aut
 filiarum, nomen perpetuum quod non excindetur. 2. Quia
 Christus cum dixisset Matth. 19. 12. esse qui se castrarunt pro-
 pter regnum Dei, addit *qui potest capax esse huius rei capiat*
 commendans videlicet virginitatem præ conjugio. 3. Huc e-
 tiam adferunt varia ex 1. Cor. c. 7. nimirum quod Apostolus
 nuptis non dicat bonum (id est melius esse) si sic maneat. item
 quod suadeat, solutus es ab uxore? noli querere uxorem. præ-
 terea quod affirmet, eum qui matrimonio jungit virginem
 suam bene facere: at melius facere qui non jungit. Et deniq;
 quod de vidua pronunciet beatiorum esse, si in statu illo per-
 severet. 4. Quia Christus virginitatem servavit, & ex matre
 virgine nasci voluit. 5. Quia matrimonium quantum ad usum
 & inclinationem convenit homini secundum partem ejus in-
 feriores, quæ illi communis est cum brutis. Virginitas autem,
 tametsi quoad integritatem carnis sit in corpore, tamen quoad
 inclinationem ac desiderium servandi propter Deum, conve-
 nit illi secundum partem superiorem, neque est naturalis, sed
 supernaturalis ac cælestis, redditque homines angelis similes.
 Matth. 22. 30. 6. Quia status matrimonii implicat hominẽ va-
 riis molestiis, à quibus qui virginitatem colunt immunes sunt.
 Vide Thomam 2. 2. quæst. 152. art. 4. ejusque commentatores.

V I I.

IV. An hæc argumenta valida sint ad probandum id quod
 in quæstione est? Resp. Neg. ut autem pateat id merito à me
 dici, breviter ad singula respondebimus. Quantum ergo ad
 primum. 1. Nulla Ies. 56. instituitur comparatio inter virgi-
 nitatem aut cælibatum. Nam bona quæ ibi promittuntur Eu-
 nuchis etiam in conjugatis locum habere possunt & sæpe ha-
 bent. 2. Promissio quæ ibi fit eunuchis, ipsis fit non qua eu-
 nuchis sed qua fidelibus. Ita enim habet textus: *Nam ita ait*
Iehova de eunuchis qui observaverint Sabbatham meam, & elegerint
id quo delector, apprehenderintque fœdus meum etiam daturus sum
eis &c. 3. Promissio quæ fit ipsis eo tantum spectat, ne existi-
 marent propter id quod legitur Deut. 23. v. 1. se apud Deum,

si pii essent, peiori loco futuros, quam alios qui eunuchi non
essent. Ad secundum: loco Matthæi 19. docet Christus ma-
trimonium iis qui donum continentie habent, & sic melius
regnum Dei promovere possunt, præferendum esse conjugio,
sed id nihil contra nos facit ut liquet ex quæstione secunda.
Ad tertium. 1. Apostolus non dicit quidem formaliter nuptis
bonum (id est melius esse) si sic maneant, dicit tamen id equi-
pollenter. Vide vers. 10. 11. 17. 2. uti dicit Apostolus solutus
es ab uxore? ne quære uxorem: sic quoque ait, uxori alliga-
tus es? ne quære dissolutionem. 3. Apostolus duobus postre-
mis locis tantum docet virginitatem & viduitatem matrimo-
nio præferendam ubi quis donum continentie habet, & me-
lius Deo servire potest in cælibatu constitutus quam in con-
jugio, sicuti, v. 9. & 17. docet matrimonium cælibatui præfe-
rendum illi qui donum continentie non habet aut cuius, voca-
tio matrimonium poscit. Ad quartum. 1. Simili ratione cõclu-
dam, hominem Angelo esse præstantiorem, quia Christus non
angelicam sed humanam naturam assumpsit. At quis hoc serat?
Assumpsit Christus humanam naturam, quia non Angeli sed
homines per eum salvandi erant. 2. Christus virginitatem ser-
vavit, nõ ut virginitatem absolute matrimonio potiorem esse
doceret, (dicitur enim Gen. 2. v. 18. nõ est bonum hominẽ esse
solum &c. & 1 Cor. 7. v. 9. Quod si se non continent, matrimo-
nium contrahant) sed quia nec opus habebat matrimonio, ut
qui nullas uestiones perpetiebatur, nec venerat ut orbem per
generationẽ carnalem liberis impleret; sed ut opus salutis no-
stræ perageret. 3. Christus natus est ex matre virgine, sed vir-
gine desponsata, conjugioque rato Iosepho devincta. Vide
Thomam p. 3. quæst. 29. art. 2. ejusque commentatores. quod
si ergo recte concluditur virginitatem præferendam conjugio,
quia Christus ex virgine natus est, an etiam non sequetur sta-
tum conjugii rati, quamvis non consummati, esse meliorem
quam statum cælibatus? Quod si id concedant pontificii cur-
clericis suis non imponunt, ut omnes conjugium contrahant,
sed non consumment, nimirum ut sic, ad perfectionẽ contenda-
nt?

dant? 4. Natus Christus est ex virgine, quia Ies. 7. v. 14. prædictum erat eum ex virgine nasciturum, nimirum ut ex hac natiuitate ab aliis hominibus tanquam criterio quodam, (qualia multa alia Deus in Vet. Testamento prænunderat) dignosceretur; non autem ut hac ratione virginitas absolute conjugio præferenda esse significaretur. Ad quintum 1. Certe virginitas si referatur ad honorem Dei, id est propterea seruetur ab iis qui domum continentiam habent, ut commodius regnum Dei promoveatur, pertinet ad partem superiorem hominis, & eatenus res quædam supernaturalis est, & cœlestis. Sed sic quoque conjugium si referatur in honorem Dei, id est propterea contrahatur, ut castitas alias periclitatura conferuetur, Deusque puro corde seruiatur, vocationique à Deo impositæ melius vacetur, pertinet ad partem superiorem hominis, estque eatenus res quædam supernaturalis, quia pollutis & incredulis (quales omnes natura sumus) nihil est mundum Tit. 1. vers. 15. nec non cœlestis; quia studium castitatis per media à Deo instituta & imperata, ne templum Spiritus Sancti polluitur, cœleste donum est. 2. Non est existimandum virginitatem Deo gratam esse, si ita seruetur in honorem Dei, ut non referatur in aliquod opus quod per se bonum est, atque à Deo præceptum. Nam virginitas simpliciter & per se considerata est naturæ indifferentis, adeoque ut Deo sit grata necessum est ut induat rationem mediæ ad opus per se bonum, ut propter Deum id est in honorem Dei conservari queat. Naturæ indifferentis est, humi procumbere: quia vel id bene vel male fieri potest. quocirca, ut quis humi procumbat propter Deum non sufficit, ut intendat actu isto procumbendo honorare Deum, nam nusquam significavit Deus (actu se tali simpliciter & per se spectato honorari) sed præterea requiritur, ut actus ille procumbendi, ad bonum aliquod opus ordinetur, ut sic actus ille ex fine tali rationem boni operis induat, ut per eum Deus honorari possit. Tum autem refertur actus ille ad opus per se bonum, cum adhibetur ad humiliationem cordis coram Deo promovendam studiumque

precum accendendum. Quod si ergo pontificii, cum loquuntur de conservacione virginitatis propter Deum, actum illum conservandi virginitatem per se & simpliciter consideratum, citra relationem ad opus quod per se bonum sit, opus supernaturale & cœleste appellant, grauter errant, & ex *ἐθελοθην* cultum Dei faciunt, quod ipsis solemne est. 3. Id quod Christus ait v. 30. *sed sunt ut angeli Dei in cœlo*, non eo pertinet ut statum virginitatis statui conjugii in terris preferendum esse ostendat, (nam eo non facit scopus verborum Christi) sed ut ratio detur, quare in resurrectione neque uxores ducent, neque nuptum dabuntur: nimirum quia resurrectionis filii animali hac vita deposita, immortales erunt, ut Angeli, sublata videlicet moriendi potentia non tantum propinqua sed etiam remota: adeoque & potentia atque inclinatione ad generandum (ut quæ pertinet tantum ad animale hanc vitam) carebunt. Patet hoc ex Luc. 20. vers. 35. 36. ubi Christus sic loquitur. *Qui vero digni habiti fuerint qui eum illud consequantur, & resurrectionem ex mortuis, neque ducunt uxores neque nuptum dantur: NEC ENIM MORI AMPLIUS POSSUNT, pares enim angelis sunt.* Cum enim ait, *pares enim angelis sunt*, ostendit hoc à se adferri ut probet id quod proxime præcesserat, nimirum quod filii resurrectionis amplius mori non poterunt. Ad sextum. 1. Concedo statum matrimonii variis hominem implicare molestiis, sed nego inde sequi statum virginitatis statui conjugii esse absolute præferendum; Nam vult Apostolus ut rationem doni & vocationis nostræ habeamus: atq; ut si donum desit, & vocatio nostra cōjugium poscat, id statui virginitatis aut viduitatis præferamus. Adeoque nihil amplius hoc argumēto obtineri potest, quam quod antea concessum fuit, videlicet quod status virginitatis adde & viduitatis sit præferendus matrimonio, solis illis qui & doni continentia sibi conscii sunt, & quorum vocatio matrimonium non poscit. Neque enim homo sese citra necessitatem in molestias præcipitare debet. Quia hoc pugnat cum prudentia, & dilectione sui ipsius. 2. Vti status conjugii ordinarie

rie multas molestias secum trahit, sic etiam status cælibatus, ex vitiositate humana sæpe ustiones parit; & nonnunquam vacationi officit. Quod si ergo ex molestiis quas matrimonium, non natura sua, sed partim ratione vitiositatis humanæ, partim ærumnarum quæ ob peccatum à Deo immittuntur, secum trahit, colligere licet statum virginitatis aut viduitatis esse meliorem statu conjugii, etiam colligere licebit ex ustionibus illis & ratione vocationis statum conjugii esse meliorem statu virginitatis aut viduitatis. Restrictione hic opus est ut ex præcedentibus patet. 3. dixi statum virginitatis & viduitatis ex vitiositate humana sæpe ustiones in multis parere. Verissimum id esse, vel *spirituales* Pontificiorum suo exemplo abunde docent. Ostendit hoc Cl. Rivetus in suo Iesuita vapulante c. 3. ubi, ut Silvestrum Petra sanctam modestiam doceat, crimina ab ipso in Calvinum & Bezam congesta ad quæ idem Rivetus c. 2. respõdet, in Pontificios retorquet. Videri etiã hac de re potest præfatio Balei quam præfixit historiæ suæ de actis Pontificum. Nam ibi temporibus Henrici octavi cum monasteriorum per Angliam visitatio institueretur, tot ac tam nefandas turpitudines in monasteriis repertas fuisse ait, ut Sodoma & Gomorra in ea commigrasse viderentur. Locum non recito, quia prolixior est, sufficit illum indicasse.

V I I I.

v Quoniam jam ostensum est non posse absolute pronunciari statum conjugii statu virginitatis esse meliorem, quaritur cur ergo filia Iephtæ duorum mensium spatium petiverit ut virginitatem suam desereret? Resp. Potissima hujus rei causa fuisse videtur quod Israelitæ magno generis propagandi studio ducerentur, atque propterea probrosum ducerent sine liberis decedere. Vide hac de re Gen. 15. v. 2. & 30. v. 1. Ruth. 4. v. 11. 1 Sam. 1. v. 7. Ies. 4. 1. Luc. 1. v. 25. Quid autem ipsos impulerit ad tantum liberorum studium prolixè non inquirò, breviter quod sentio dicam. Statuo pios eo impulsos fuisse quod desiderarent incrementum ecclesiæ Dei quæ tunc illorum generi inclusa erat. Adde etiam probabile esse quod inter illos fuerint

riat qui sperarent Messiam ex ipsis nasciturum Omnes enim id sperasse
credibile non est, quia Deus ortum Messiae primo tribui Iudae, postea
familiae Davidis quae pars erat illius adlitrinerat.

I X.

Causae efficientes ploratus futuri describuntur verbis. **אנכי ורעיתי**.
Significat filia Iephtae ploratum de quo loquitur non a se sola sed etiam
a sociis puellis instituendum. In voce **רעיתי** Iod pro vau scribitur uti
a Masoreis annotatum est, sed non est inolitum ut jod pro vau & vau
pro jod scribatur. Videri hac de re potest Buxtorfius Tiberiadis c. 13.

Quaeri hic potest, 1. An permutatio haec elementorum in Spiritui
Sancto an vero librariis sit tribuenda? Resp. Rationem non video qua-
re si codicum non est varietas prius negari posterius affirmari debeat.

II. Quare filia Iephtae virginitatem suam deploratura, socias plan-
ctus sibi assumendas duxerit? Resp. Videtur hoc factum, non ut plan-
ctu suo sociarum puellarum luctum illius accenderent: (quid enim opus erat
ut animum dolore saucium magis laniarent?) sed ut ex una cum ipsa
plangentes ipsi levamen aliquod doloris afferent. Ita enim fere fit ut
cum videmus amicos lugere & lachrymari ob calamitatem quae in nos
incubuit, tristitia quae nos obsidet, non nihil releveretur, commiseratione
illorum, quasi partem tristitiae nostrae in se transferentium, animum af-
fectum non nihil demulcente: sicuti est contrarium fere experimur inten-
di dolorem, quando eum ab iis quos nobis amicos existimaveramus
negligi aut etiam rideri sentimus. Vide Psal. 35. v. 12. & sequentibus ali-
quot. Etiam alia quaedam hic quaeri possent, verum iis postea etiam
locus esse poterit.

Corollaria Respondentis.

- 1 **T**heologia practica est.
- 2 **O**pinionem Chiliastarum de regno Christi in his terris
millenario rejicimus.
- 3 **P**atres ante Christi mortem in caelum recepti fuerunt.
- 4 **A**nima post mortem vivunt ac sentiunt.
- 5 **C**ruciantur animae impiorum post mortem.
- 6 **A**n in quibusdam convertendis sint dispositiones preparatoriae,
qua aliqua causalitate sua concurrant ad regenerationem? N.
- 7 **A**n verbum Dei ante conversionem salutariter audiatur? N.
- 8 **E**t intellectus & voluntas regenerantur in conversione.
- 9 **I**n probanda Scripturae autoritate non nos committimus circu-
lum, sed pontificum.

F I N I S.